

La guerre de Cent Ans

Depuis longtemps la situation était tendue entre la France et l'Angleterre : la France voyait d'un mauvais œil l'intrusion des Plantagenêts dans ses affaires. Or, en 1328, la descendance mâle directe de Hugues Capet s'éteignit et deux candidats au trône entrèrent en lice.

Philippe VI de Valois fut élu par les barons rassemblés, qui écartèrent ainsi Édouard III d'Angleterre, bien que ce prince fût, par sa mère Isabelle, le petit-fils de Philippe le Bel. Le choix des barons avait été déterminé par la loi salique. Ce fut la première cause d'une guerre qui devait durer cent ans.

Il est possible qu'Édouard III n'eût jamais essayé de faire valoir ses droits, si l'incident que voici n'avait pas eu lieu : en 1336, le comte Louis de Flandre, agissant sur les ordres du roi de France, déclara que tous les sujets anglais résidant en Flandre devaient être arrêtés et jetés en prison. L'Angleterre se vengea en arrêtant toute exportation de la laine brute en Flandre, et l'importation de la laine tissée venant de Flandre. Cette situation ne pouvait durer sans amener la ruine de la Flandre. Jacques van Artevelde, échevin de Gand, le comprit. En 1337, il organisa une révolte contre le comte Louis et se rendit maître de la Flandre ; il forma une alliance avec l'Angleterre et poussa Édouard III à revendiquer ses droits à la couronne.

A partir de ce moment et jusqu'en 1453, l'Angleterre et la France furent en guerre.

Les premières victoires revinrent aux Anglais : leurs archers étaient redoutables, et les Français ne pouvaient leur opposer que des cavaliers alourdis par leurs armures.

En 1340, les flottes anglaises et normandes défirent la flotte française à l'Écluse. Mais, cinq ans plus tard, Jacques van Artevelde fut assassiné et l'alliance anglo-flamande se rompit. En 1346, Édouard III débarqua en France et remporta une grande victoire à Crécy. Les Anglais, pour la première fois dans l'histoire, avaient employé des canons. En 1356, battu à Poitiers par le Prince Noir, fils d'Édouard, le roi Jean II de France fut capturé et emmené prisonnier en Angleterre. Peu après fut signé le traité de Brétigny, par lequel l'Angleterre renonçait à ses droits au trône de France et recevait en compensation la ville de Calais et le pays situé entre la Loire et les Pyrénées.

Entre 1369 et 1380, les Français reprirent l'avantage. En 1380, l'Angleterre dut rendre toutes ses possessions françaises, excepté Bayonne, Bordeaux, Brest, Cherbourg et Calais.

En 1415, à Azincourt, Henri V d'Angleterre remporta une brillante victoire qui livra presque toute la France aux Anglais et à leurs alliés les Bourguignons. Mais en 1429 une jeune fille de dix-sept ans, Jeanne d'Arc, entendit des voix célestes lui ordonner de sauver la France. Le roi Charles VII la crut et lui confia une petite armée avec laquelle elle délivra Orléans assiégé par les Anglais. Jeanne conduisit alors Charles VII à Reims où il fut sacré roi. Plus tard, Jeanne fut capturée par les Bourguignons, vendue aux Anglais et brûlée comme sorcière à Rouen (1431).

En 1453, les Anglais furent chassés de France, mais ils gardaient Calais.

En haut : rencontre d'Édouard III et de Jacques van Artevelde à Gand.

En bas : Jeanne d'Arc se met en route pour délivrer la France.

DE HONDERDJARIGE OORLOG

De Plantagenets interesseerden zich ten eerste voor de Franse aangelegenheden. De Franse koningen wilden begrijpelijkerwijze van deze vreemde inmenging niets weten. Slechts een geringe aanleiding was nog nodig om de oorlog tussen hen te doen ontbranden.

De voornaamste oorzaak die de oorlog nog enige tijd tegenhield, moet gezocht worden in het ononderbroken voortlopen van de regering door de Capetingers. Toen echter Lodewijk X in 1316 stierf, liet hij geen zoon na. De Salische wet der Franken verbood, dat een vrouw de troon zou bezetten. Twee broers van Lodewijk, Filips V en Karel IV, werden na hem gekroond. De hoofdlijn van de Capetingers stierf uit met de dood van Karel IV in 1328.

Zijn neef Filips van Valois werd gekozen om hem onder de naam Filips VI op te volgen. Maar later eiste de Engelse koning Edward III de Franse troon op, omdat zijn moeder, Isabella, de dochter was van Filips IV en een zuster van de laatste drie Capetinger koningen.

In 1336 beval Graaf Lodewijk van Vlaanderen, die daartoe opdracht uit Parijs had ontvangen, dat alle Engelsen in Vlaanderen moesten worden aangehouden en in de gevangenis moesten worden geworpen. Engeland nam wraak door de uitvoer van alle ruwe wol naar Vlaanderen en de invoer van alle gewezen stoffen uit dat land stop te zetten. Als deze toestand lang had geduurd, dan zou de Vlaamse handel ten gronde zijn gericht. Maar een Vlaamse handelaar, Jakob van Artevelde, besloot dat dit niet zou gebeuren. In 1337 leidde hij een opstand tegen Graaf Lodewijk en werd de leider van de Vlamingen. Hij vormde toen een bondgenootschap met Engeland terwijl Edward III zijn eis op de Franse troon door-dreef.

Van toen af was Engeland in oorlog met Frankrijk. Afgezien van een aantal onrustige periodes van wapenstilstand duurde de strijd meer dan honderd jaar, namelijk van 1338 tot 1453.

In het eerste oorlogsstadium verliepen de zaken gunstig voor Engeland, voornamelijk omdat het

over een doelmatiger leger beschikte. Het maakte gebruik van de lange boog en voerde het geschut in. Daardoor werd het Franse leger, dat hoofdzakelijk op zijn zwaarbewapende ruitery steunde, in doelmatigheid verre overtroffen.

In 1340 versloegen de verenigde vloten van Engeland en Vlaanderen de Franse vloot tijdens de slag bij Sluis. Vijf jaar later werd Jakob van Artevelde vermoord. De Engels-Vlaamse alliantie ging ten gronde, maar in 1346 behaalde de Zwarte Prins een grote overwinning te Crécy, terwijl tien jaar later, tijdens de slag bij Poitiers, de Franse koning gevangen werd genomen. Men bracht hem naar Engeland over. Bij de vrede van Brétigny (1360), gaf Engeland zijn aanspraken op de Franse troon op, maar kreeg Calais en een groot gebied in westelijk Frankrijk.

Tussen 1369 en 1380 keerde het tij ten gunste van Frankrijk. Onder Bertrand du Guesclin, Connétable van Frankrijk, maakten de Franse strijdkrachten gebruik van de uitputtingstaktiek: ze vermoedden de Engelsen door lange marsen en tegenmarsen. En in 1380 moest Engeland de meeste van zijn Franse bezittingen prijsgeven, met uitzondering van Bayonne, Bordeaux, Brest, Cherbourg en Calais.

De laatste oorlogsperiode begon met de overwinning van Hendrik V te Azincourt, in 1415, waardoor bijna heel Frankrijk aan de macht van Engeland en zijn Bourgondische geallieerden scheen overgeleverd. Maar in 1429 gebeurde er een wonder. Jeanne d'Arc, een zeventienjarig boerenmeisje, zei stemmen te horen, die haar het bevel gaven Frankrijk te redden. Karel VII, de ongekroonde koning van Frankrijk, vertrouwde haar een klein leger toe om Orléans, dat toen door de Engelsen werd belegerd, te onzetten. Ze slaagde met haar opdracht en vergezelde daarna de Franse koning naar Reims voor zijn kroning.

Van toen af herstelde Frankrijk zich en bracht de Engelsen nederlaag na nederlaag toe. Jeanne d'Arc zelf werd later door de Bourgondiërs gevangengenomen, aan de Engelsen verkocht en als heks verbrand. Maar de heerschappij van Engeland in Frankrijk was ten einde. Aan het einde van de honderdjarige oorlog bleef slechts Calais in Engelse handen.

Boven : Ontmoeting tussen Edward III en Jakob van Artevelde te Gent. **Onder :** Jeanne d'Arc vertrekt om Frankrijk te bevrijden.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.